

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

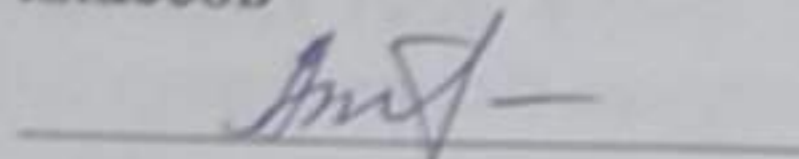
Министерство образования и науки Республики Дагестан

Администрация МР " Магарамкентский район "

МКОУ "Бут- Казмалярская СОШ"

РАССМОТРЕНО

на заседании МО
учителей начальных
классов

Исмаилова А.К.

[Приказ №1]
от «[24]» [08] [2023] г.

СОГЛАСОВАНО

Зам. директора по УР

Мамедяров М.Э.

УТВЕРЖДЕНО

Директор школы

Г.ААбдуллаев
[Приказ №55]
от «[28]» [08] [2023] г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родное (лезгинское) чтение»

для обучающихся 4 класса

с. Бут-Казмаляр 2023г.

келунин дережа хкаж жеда. Аялар яваш-яваш гъвечли текстер чпи-чпиз кисна келунал элячда. Текстинин винел клалах са къадар артух четин жеда: муаллимдин куьмекдалди аялри текстинай эсердин къилин фикир, иштиракзавай ксарин къилихар ачухардай гафар ва ибараяр жагьурда, гафаради шикилар члугваз чирда.

Аялрилай текстиниз талукъ суалриз масадан куьмек галачиз жавабар гуз, мах ахъай хъийиз, шикилдин мана-метлеб хълагъиз алакьун лазим я.

II класс акьалтларзавай аялрилай дуьз, гъавурдик кваз, ачухдиз, ван хкажна ва бес къадардин зарблувал аваз (са минутда 30-40 гаф) келлиз алакьун лазим я. Келдайла, предложенидин эхирдин интонация ва предложенида гафарин арада пауза хуьз алакьун лазим я.

III классда анжах тамам гафаралди келда. Ида гъавурдик кваз ва эсер ийидайвал келлиз чирдай мумкинвал артухарда.

Келунин тарсара аялри келай текст аннамишунин, гекстина киле физвай вакъийрин галай-галайвал, абурун арада алакъаяр тайинарунин клвалахриз гзаф фикир гуда. Текстинин художественный къетленвилерин, члал гуьрчегардай алатрин винел клвалах давамарда.

III классда келелзавай аялар чпин рахунра кутугай гафар, мисалар, алакьалу ибараяр ишлемишиз, синтаксисдин лазим тир конструкция туьклуьриз вердишарда. Абуруз литературадин члалан нормаяр хвена рахаз чирда.

III классда дуьз ва фад-фад келунин алакьунар мадни вилик тухуда. Аялри йисан эхирда са минутда 50-60 гаф келун лазим я.

I-V классда вири аялрилай текст фад-фад, дуьз, гъавурдик кваз, тамам гафаралди келлиз алакьун лазим я. II классда слогралди келуниз рехъ гудач.

Аялрилай текстинин мана-метлеб масадан куьмек галачиз ахъай хъийиз, лап регъят план туьклуьриз, келай затлуин къилин фикир тайинариз, тамамдиз, куьруьз ва хкъана текстинин мана-метлеб хълагъиз, келай текстиниз гафаралди шикилар члугваз алакьун лазим я.

IV классда гъавурдик кваз, эсер ийидайвал ва зарбдиз (са минутда 70-80 гаф) келунин вердишвилер мадии вилик тухуда. Аялрилай гафарин манаяр ачухариз, манадин жигъетдай чеб- чпиз мукъва ва акси гафар жагъуриз, текстинай мисалар гъиз, эсердии къилин фикир тайинариз алакьун лазим я.

Литературадай клелунин программа КЛЕЛУН ВА ЧІАЛ ГЕГЬЕНШАРУН

Клелунин программа ихътин паярикай ибарат я: 1) клелунин тематика; 2) клелунин тарсара ийидай клвалахар; 3) классдилай къеце клелун.

Гьар са классда къвез-къвез четинарнавай материалдин бинедал алаз клелуни аялар акьулдин, ахлакъдин, эстетикадин рекъяй вилик тухуда.

Сифтегъан классра клелунин везифа тарсара цлийи чирвилер къачуникай, гъавурдик кваз, дуъз, фад-фад, эсер ийидайвал клелунин алакьунар ва идан бинедал алаз аялри эсердин винел клвалах авунин, жува-жуваз ктабар клелунин вердишвилер вилик тухуникай ибарат я. Клелунин вердишвал вилик тухун I классда аялри гафар тамамдиз къатлунун, ибарада ва предложенида гафар интонациядин жигъетдай сад авун, клелунин зарблувал артухарун лагъай гаф я. Школада клелунин къвед лагъай йисуз аялар, ван акьуд тавуна, жува-жувакди клелиз вердишарда. Пуд ва къуд лагъай классра клелунин йигинвал мадни артухарда, клелунин эсерлувал хкаждай рекъерикай менфят къачуда. Идалайни гъейри, клелунин гьар са тарсуна тербиядин

клвалахни тешки лун лазим я.

Сифтегъан классра клелзавай аялрин яшдив къадай къезил, регъят гъикайирин, шииррип, махарин бинедал алаз аялар клелзавай эсердин мана-метлебдин гъавурда гъатиз, эсердин къилин фикир тайинариз, эсерда иштиракзавай ксар, абурун ахлакъ ва гъерекатар ачухариз ва абуруз къимет гуз вердишарда.

Клелзавай эсердин мана-метлебдин винел клвалах авуни аялриз анай къилин метлеб авай вакъиа, фикир тайинариз ва чара ийиз, эсер маналу паяриз пайиз, абурун арада алакьаяр тайинариз чирда. И клвалахди аялрин фикир авунин алакьунар вилик тухуда. Ихътин везифаяр къилиз акьудун патал виридалайни вилик клелзавайбуруз гъавурдик кваз клелиз ва ктабдин винел клвалахиз чирна кланда.

Программада эцигнавай метлеб авай сад лагъай везифа аялриз текстинин винел клвалахиз чирун я.

Клелунин къвед лагъай важиблу тереф аялрихъ абур элкьуърна къунвай гъакъикъатдикай дуъз малуматар хьунухъ я.

Сифтегъан классра эсерар клелайла, аялри тлебиатдикай, Ватандикай, инсанрин яшайишдикайни зегъметдикай, чи халкъдин хъсан адетрикай, дуъз инсанрикай, гъуърметлувликайни мергъяматлувликай, аялрин уьмуърдикай къачузвай: чирвилер гегъенш жеда. Идахъни аялриз илимдин ва ахлакъдин тербия гунин карда метлеб ава. И везифа учебникра ганвай материалри тамамарда. Абуру гъил миъни, зегъметдал рикл алай, масадан къайгъударвал ийидай, инсанар дуствилелди яшаминш хьунал рикл жедай тербия гуниз куьмек гуда. Зегъмет члугун инсандин лап члехи буржи тирди чирда. Ватан клан хьунин руьгь кутада, гуьзелвилел къимет эцигиз чирда. Ибурни клелзавайбурун ахлакъ хъсанарунихъ галаз клевидаваз алакьалу месэлаяр я.'

Клелунин тарсара гзаф чка иллаки аялрин гафарин запас гьерекатдиз гьидай, члал гегьеншаруниз куьмек гудай тапшуругъриз гана кланда.

Классда клелун. Клелунин тарсара чирвилер, алакьунар ва вердишвилер аялрин яш фикирда къуна гузва. Клелунин тарсариз гьафтеда 3 сят чара авунва.

Клелун патал гьар са классдин материалди аялар акьулдин, ахлакъдин рекъай вилик тухуниз куьмек гузва.

II классда аялри хайи тлебиатдикай, чи инсанрин яшайишдикай, аялрикай, гьайванрикай, зегьметдикай, маса уьлквейра яшамиш жезвай халкъарикай, иллаки аялрикай, кхьенвай эсерар клелда.

II класс акьалтларзавай аялрилай дуьз, гьавурдик кваз, ачухдиз, ван хкажна ва бес къадардин зарблувал аваз клелиз алакьун лазим я. Клелдайла, предложенидин эхирдин интонация ва предложенийрин арада пауза хуьз алакьун лазим я.

Къвед лагъай классда текстинин винел клвалах ийиз башламишда. И жигъетдай аялри клелай текстиниз талукь суалриз жавабар гунин, эсердин къилин фикир тайинарунин (муаллимдин куьмекдалди), эсер маналу паяриз паюнин, суалрин куьмекдалди ва я абур галачиз клелай эсердин мана-метлеб ахъай хьувунии вердишвилер къазанмишда. Аялрилай и девирда мах, шиир, гьикая чеб-чпивай чара ийиз алакьун лазим я.

III классда гьавурдик кваз клелунин вердишвилер вилик тухуда, эсер ийидайвал клелуниз (манадин ударение, пауза, интонация хуьн) артух фикир гуда. Аялри эсердин къилин фикир тайинарунин, нштиракзавай ксариз, вакъайриз талукь яз жуван фикир дугьуним алакьунар къазанмишда. Клелай текст куьруьз ва тамамдиз ахъай хьувуниз артух фикир гуда. III классда дуьз ва фад-фад клелунин алакьунар мадни вилик тухула.

И девирда гафарин къадар артухарунин, абурун метлебар тайинарунин клвалах давам жеда. Клелай эсердай нштиракзавай ксариз, вакъайриз къимет гузвай гафар жагъурдай, жуьреба- жуьре текстера гафарин манаяр тайинардай клвалахар тухуда.

III классда ихътин алакьунарни вердишвилер Ватандиз, чи халкъдин суварриз, чи уьмуьрдиз, вири халкъарин арада ислягъвал хуьниз бахшнавай эсерар клелунин бинедал алаз къачуда.

IV классда клелунин тарсара аялрин уьмуьрдикайни клвалахрикай, чи уьлкведин яшайишдикай, чи Ватандин лап хъсан инсанрикай, тлебиатдикай, зегьметдикай аялрин чирвилер гегьенш жеда.

Махарини къисайри ахмакъвал, къанихвал негъ авунин, къегьалвилин, гьахълувилин, дуствилин руьгъ, мергьяматлувилин гьиссер кутунин тербия гуз куьмек ийида.

I V классда гьавурдик кваз, эсер ийидайвал ва зарбдиз клелунин вердишвилер мадни вилик тухун лазим я. Аялрилай гафарин манаяр ачухариз, манадин жигъетдай чеб-чпиз мукьва ва акси гафар жагъуриз, текстинай мисалар гъиз, эсердин къилин фикир тайинариз алакьун лазим я.

Йисан эхирда масадан куьмек галачиз текст паяриз чара авунин, макъаладин ва я гьикаядин план туьккуьрунин, текстинин мана-метлеб куьруьз ва я хкяна хълагъунин вердишвилер къачуда. И классда гуьзетунрин бинедал алаз аялри гъвечли гьикаяяр туьклуьрдай, иштиракзавай ксарин сад-къвс хесет чеб-чпив гекъигдай, мах, басня, гьикая, шиир чеб-чпивай чара ийидай квалалахар тамамарда.

Келунинни тербиядин месэлаяр тамамарунин карда гьар са тарсунин метлеблувал артухарун лазим я. Аялрин келунрин вердишвилер хъсанарунин, эсер ийидайвал келелиз чирунин, аялрин члал гегьеншарунин винел гьар юкьуз квалалах тешкилун чарасуз я.

Гьар са тарсунин члехи пай (30—35 декъикъа) классда текст келуниз ва адан винел квалалах авуниз чара ийида. Жуьреба- жуьре суьгьбетри, баянар гунри ва ихьтин маса квалалахри лап тлимил вахт (5—10 декъикъа) кьун лазим я. Текст келдалди вилик тухузвай суьгьбетди, муаллимдин ихтилатри, шикилриз тамашуни ва ихьтин маса квалалахри аялар цлийи тарс, текст келуниз гъазурун ва текстинин гъавурда гьатуиз куьмек гун лазим я.

Сифтегъан классра эсерар хуралай чирунизни бес къадар фикир гуда.

Аялриз илим чирунинни тербия гунин везифаяр агалкъунралди къилиз акъудун патал тарсар ахьтин къайдайрикайни рекъерикай хийир къачуна тухвана кланда хьи, герек абуру илим чирунин, тербия гунин квалалахар сад-садахъ галаз алакъаламишин.

Келунин алакъунар ва вердишвилер, текстинин винел квалалах ва члал гегьеншарун.

Тарсара аялри келунин вердишвилерихъ галаз санал текстинихъ ва я ктабдихъ галаз квалалах авунин алакъунар ва вердишвилер къазанмишун лазим я. И тарсара гьаклни аялрин члал гегьеншарда, сивин рахунрин культура хкажда.

II - IV классра келунин гьар са тарсуна дуьз, фад-фад, гъавурдик кваз ва эсер ийидайвал келунин вердишвилер вилик тухун ва хъсанарун чарасуз я.

I классда аялри гъавурдик кваз, дуьз ва цлалцламдиз слогралди текстер келелиз чирда. Аялрин рахунра дуьшуьш жедай нукъсанрин (бязи сесер лугъуз тахьун, бязибур члурукла лугъун ва мсб.) винел неинки келунин, гьаклни амай муькуь тарсарани квалалахда.

Келунин тарсара аялри суалриз жавабар гуз, текстерин мана-метлебар ахъай хьииз, шикилрин бинедал алаз ихилат туьклуьриз чирда. Текстинин винел ийизвай вири квалалахар муаллимдихъ галаз санал кьиле тухуда.

I классда келелзавай аялрикай йисан эхирда дуьз, гъавурдик кваз са декъикъада 20-25 гаф келелиз алакьун лазим я.

II классда аялри тамам гафаралди келунин вердишвал къачуда. Келунин ериш, дуьзвал, эсерлувал са къадар артух жеда, гъавурдик кваз

Литературадагй клелун

4 класс	Тема урока		
№		Задание на дом	Количество часов
1	Зи чил –зи Ватан. Абдул Фетягь. Самур дере.	Клелиз, Суьгьбетиз.	1
2	Хуьруьг Тагьир. Диде	Суьгьбет 4 бенд хуралай	1
3	Гоар Филоян. Йисан вагтар.	Суьгьбетиз.	1
4	Алибег Фатахов. Гатун йикъан пакамахъ.	Хуралай чириз.	1
5	Хуьруьг Тагьир .Жанавурдикайни чакъалдикай мах.	Гъавурда тваз-тваз клелун	1
6	А.Абдулмежидов. Шаир ва Ватандин Чехи дяве.	Суьгьбетиз	1
7	Алирза Саидов. Лувар квай игит.	Клелиз	1
8	Къ.Къазиев. Виклетъ кас.	Суьгьбетиз	1
9	Б.Салимов. Вучиз куклунди чими вахтунда, минетдай хьиз, гъарайда?	Клелиз	1
10	Хуьруьг Тагьир. Зул.	Хуралай чириз	1
11	Дидедин тапшурутъ А.Муталибов.	Хуралай чириз	1
12	Ибрагим Гъусейнов. Дагъ.	Хуралай чириз	
13	Фейзудин Нагъиев. Хатрут тарцин мани.	Суьгьбетиз	1
14-15	Ш. Юсуфов. Ватандин хва.	Суьгьбетиз	2
			1

16	Т.Саидов. Эгер дагъвиди гаф ганватла.	Суьгъбетиз	
17	Арбен Къардаш. Хуьруьн гъвечли гадаяр.	К1елиз	1
18	Халкъдин мецин яратмишунар. Цицали. Мах.	Суьгъбетиз	1
19	Аслан, жанавур, чакъал ва пехъ. (Араб халкъдин мах).	Суьгъбетиз	1
20	Дидедин бурж.	Суьгъбетиз	1
21	Хуьруьг Тагъир. Душмандин фикирар.	К1елиз ва суалриз жавабар гуз	1
22	Цуругуд йиса аваз. (Дуствал альманахдай...).	Суьгъбетиз	1
23	И.Гъусейнов. Багратионакай баллада.	К1елиз ва суалриз жавабар гуз..	1
24	Арифдар полководецдикай риваят.	суьгъбет	
25-26	Б.Полевой. Матвей Кузьминан эхиримжи югъ.	Суьгъбетиз	2
27			1
28	К.Паустовский. Сифте жив.	К1елиз	
29	С.Сулейман. Мусибатдин къуьд хъана хъи.	Хуралай чириз	1
29	<i>Шширдикай кве гаф</i>		
30	Гатфар. Шаиррин, писательрин эсеррай клусар.		1
31	А.Фатахов. Дагъларин разведчикар.		1
32	Къаридин хва. (мах).	к1елиз	
33-34	Р.Ибрамхалилов. Дагъларай тир къегъал инсандин баркаллу хизан.		2